

Gezondheidsrecht

HC 7 17 oktober 2011 Abortus & euthanasie

De positie van het ongeboren kind

Inleiding

Een Franse vrouw van Thaise afkomst was zes maanden in verwachting toen ze naar het ziekenhuis moest. Tegelijkertijd was in het ziekenhuis een andere Franse vrouw, ook van Thaise afkomst, om haar spiraaltje te laten verwijderen. De achternamen van beide vrouwen hadden dezelfde uitgang. Ze worden 'verwisseld', ze krijgen elkaars operatie. De eerste vrouw had natuurlijk geen spiraaltje, maar door de ingreep verloor ze haar kindje. De vrouw klaagt de arts aan voor de dood van haar kindje, maar hierover stond niets in het Franse wetboek Het ongeboren kind is niet opgenomen in de wet. De Franse Hoge Raad wijst haar vordering dan ook af, omdat het niet op de wet gebaseerd kan worden. Ze gaat daarop naar het Europese Hof van Justitie. Ze stelt dat Frankrijk heeft gehandeld in strijd met art. 2 van het EVRM. Volgens het Hof valt het ongeboren kind niet onder 'everyone'. Frankrijk handelt niet in strijd met het verdrag.

In Canada was eens een vrouw die in een vlaag van verstandsverbijstering een pistool pakte en in haar baarmoeder schoot. Het kindje stierf niet, maar raakte ernstig gehandicapt. Is deze vrouw nu strafbaar wegens ernstige mishandeling van haar ongeboren kindje? De Canadese wet voorzag hier niet in, dus kon de vrouw niet worden vervolgd.

Uit deze voorbeelden blijkt dat er meer thema's zijn rond het ongeboren kind dan alleen abortus.

Artikelen die van belang zijn:

Art. 1:2 BW: het ongeboren kind wordt als reeds geboren aangemerkt, voor zover dit in zijn belang is. Dit artikel speelt een belangrijke rol bij erfenissen.

Art. 82a Sr: er mag na 24 weken geen abortus meer gepleegd worden. Na deze termijn wordt het aangemerkt als doodslag of moord.

Wet afbreking zwangerschap (Waz)

Bij de invoering van deze wet was men bang voor een vlucht in het aantal abortussen, maar het tegendeel bleek waar: Nederland kent een van de laagste abortuscijfers.

Uitgangspunten:

- Hulpverlening aan vrouwen in nood door ongewenste zwangerschap
- Progressieve rechtsbescherming van het ongeboren leven (hoe verder de vrucht is in zijn ontwikkeling, hoe meer rechtsbescherming, vandaar dat er ook geen abortus gepleegd mag worden na 24 weken).

Afbreken van de zwangerschap is toegestaan indien er sprake is van een noodsituatie die maakt dat abortus voor de vrouw onontkoombaar is. De wet geeft geen omschrijving voor een dergelijke noodsituatie. Het is een open norm. Het gaat erom wat de vrouw verstaat onder 'nood', de arts mag dit niet beoordelen. Als de vrouw zegt dat er sprake is van een noodsituatie, moet de arts dit aannemen.

Verder is afbreken van de zwangerschap ook toegestaan als de vrucht niet zelfstandig levensvatbaar is.

Art. 3 van de Waz bepaalt dat er een wettelijke wachttermijn is van zes dagen. Als deze termijn geschonden wordt, is er sprake van een strafbaar feit. Als een vrouw een abortus wil op grond van de uitslag van de twintig wekenecho, komt deze termijn al vrij snel in de knel met de uiterlijke grens van 24 weken.

Art. 5 Waz stelt eisen waar de vrouw aan moet voldoen voor zwangerschap (ze moet vrijwillig komen enz.). Art. 3 Wet BIG bepaalt dat een abortus alleen mag worden uitgevoerd door een arts. Art. 20 Waz is van belang in het geval dat een arts gewetensbezwaren heeft. Hij hoeft de abortus niet uit te voeren.

Abortusklinieken krijgen een vergunning voor het afbreken van de zwangerschap. Deze vergunning verschilt per kliniek, zo mag het UMCG enkel zwangerschappen tot 17 weken afbreken, terwijl sommige anderen dit mogen tot 22 weken.

Late zwangerschapsafbreking

Als de afbreking van de zwangerschap gebeurt na 24 weken en de vrucht was zelfstandig levensvatbaar, is art. 82a Sr van toepassing. Als de vrucht niet zelfstandig levensvatbaar is, is art. 82a Sr niet van toepassing. Op grond van art. 296 lid 5 Sr is de abortus dan uitvoerbaar.

Bij twijfel aan de levensvatbaarheid mag de zwangerschap niet worden afgebroken. Art. 82a Sr jo. art. 40 Sr.

Regulering levensbeëindiging op verzoek

Historie in Nederland

- In 1952 wurgde een man zijn eigen broer, omdat deze een ernstige vorm van kanker had en veel pijn leed. De man werd veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf wegens het ombrengen van zijn broer.
- 1973: arrest Postma. In dit arrest werd voor het eerst vastgesteld dat euthanasie onder voorwaarden toelaatbaar is. Ook worden hierin de zorgvuldigheidseisen geformuleerd.

Terminologie

Het begrip euthanasie kent twee aspecten:

1. Wat is euthanasie
2. Is euthanasie toegestaan (art. 293 Sr)

De Staatscommissie euthanasie 1985 heeft een definitie ontwikkeld van het begrip euthanasie. Deze definitie bevat drie cumulatieve voorwaarden:

1. *Opzettelijk levensbeëindigend handelen*
Alleen het toedienen van het middel thanaticum valt hieronder. Andere medische vormen waardoor mensen kunnen sterven vallen hier niet onder. Zo is het staken van de behandeling, omdat deze medisch gezien zinloos is, geen euthanasie. Ook als de patiënt levensreddende of levensverlengende behandeling weigert, is er geen sprake van euthanasie. Palliatieve sedatie valt er ook niet onder.
2. *Door een ander dan betrokkene*
Als de patiënt het middel zelf inneemt, is er sprake van hulp bij zelfdoding, art. 294 Sr.
3. *Op diens verzoek*
Bij wilsonbekwamen kan er door deze eis nooit sprake zijn van euthanasie. Het moet gaan om een uitdrukkelijk verzoek. Iemand die in coma ligt, kan dus geen verzoek doen tot euthanasie.

Significante rechtspraak

Er is een aantal belangrijke arresten geweest met betrekking tot dit onderwerp:

- 1994: zaak Chabot. Dit arrest handelt over de aard van het lijden. Is psychisch lijden ook een grond voor euthanasie? Tot nu toe werd altijd aangenomen dat sprake moest zijn van lichamelijk ondraaglijk lijden. In deze zaak ging het om een vrouw, wiens zoon zelfmoord pleegde. Haar huwelijk liep niet goed, dus na de dood van haar ene zoon verhuisde ze met haar andere zoon naar een klein flatje. Een half jaar na de dood van haar eerste zoon, werd een ongeneeslijke ziekte geconstateerd bij haar tweede zoon, waarop ook hij kwam te overlijden. De vrouw komt terecht bij verschillende psychiaters en geeft aan niet meer verder te willen leven. Psychiater Chabot helpt haar. In dit arrest is vast komen te staan dat psychisch lijden wel een grond is voor euthanasie.
- 1995: zaak Van der Weerd. Hierin is bepaald dat de verlengde armconstructie niet opgaat voor euthanasie. Een verpleegster mag geen euthanasie uitvoeren, dit mag alleen een arts doen. De verpleegster kan wel helpen met de voorbereiding, maar niet met de uitvoering.
- 2002: zaak Brongersma. Brongersma was een hoogbejaarde man, alleenstaand en kerngezond. Hij was echter klaar met zijn leven. Hier is sprake van sociaal lijden. Dit is niet herleidbaar tot medisch lijden. Psychisch lijden is wel medisch gerelateerd, maar sociaal lijden niet. De arts die de euthanasie uitvoerde, is strafbaar gesteld.

Bij euthanasie moet er een verzoek van de patiënt beschikbaar zijn. Dit moet een duurzaam verzoek zijn. Met duurzaam wordt bedoeld dat er geen sprake mag zijn van een opwelling.

De rest van de sheets werd niet behandeld in verband met tijdnood. Deze moet de student zelf bestuderen.